

Individuell opplærings -og deltakelsesplan.

Liv Rostøl

På ressurscenteret benytter vi ulike opplæringsplaner. For elevene med omfattende funksjonsnedsettelse har vi siden 2005 benyttet en opplærings-og deltakelseplan (IODP) utarbeidet av Knut Slåtta ved Torshov kompetansesenter.

Begrepet ”deltagelse” innebærer å være aktivt involvert i en situasjon eller aktivitet.

Viljestyrte handlinger er det som har hatt en tendens til å bli verdsatt, men det er viktig å se at det finnes mange måter å være deltagende på. Disse enklere deltagelsesmåter må også synliggjøres og ses på som viktige.

En er aktivt involvert

* når en påvirker og påvirkes av noe

* når en reagerer på noe

* får noe til å skje i omgivelsene.

Aktiv deltagelse må ses på som et **mål** i seg selv, og er et **virkemiddel/metode** for læring.

Måter å være deltagende på:

- Viljestyrt handling- eks: strekke hånda etter noe
- Forventningshandling- eks: se/høre lyd fra en godt likt leke og smile (annen reaksjon)
- Observasjonshandling- eks: følge bevegelse med blikk
- Naturlig reaksjon - eks: le ved kiling/ pust rolig ved massasje

Planen beskriver videre to typer deltagelsesmål.

Den ene typen er mål som er for dagen i dag, og som innebærer den deltagelse i situasjonen/aktiviteten som er/kan være tilstede når alt er tilrettelagt og all støtte er gitt.

Den andre typen mål beskriver noe framtidig- hvordan eleven kan delta på nye måter i en situasjon. Dette er hva vi tror er realistiske mål over noe tid, dersom eleven får de nødvendige erfaringene for å utvide/endre deltagelse.

Støtten i dag er viktig for om graden av deltagelse vil øke i framtida.

Med **miljømessig støtte** menes å tilrettelegge omgivelse og miljø på en måte som gir muligheter for eleven til å delta. Det kan også være hjelpemidler.

Sosial støtte er den hjelpelevens voksenperson gir i en gitt situasjon hvor en ”inviterer” til deltagelse, og den menneskelige faktor er den viktigste!

En IODP har som utgangspunkt at de fleste situasjonene som eleven er i har et pedagogisk potensiale, også rutinesituasjonene.

Deltagelsesmål formuleres i forhold:

- **planlagte rutinesituasjoner**
- **planlagte leke- og samværsaktiviteter**
- **improviserte her-og-nå situasjoner** som er ikke-planlagte situasjoner, men der hvor øyeblikket gripes, og det skapes rom for deltagelse og kommunikasjon.

Måltid	** *	opplevelsestime	** **	Lese/bruke BigMack	**	Bade
RUTINE		LEK/SAMVÆR		LEK/SAMVÆR		LEK/SAMVÆR

*****

SPONTANE, IMPROVISERTE SAMHANDLINGSAKTIVITER

Ved å skrive planen kreves det god kjennskap til eleven for å kunne tolke hva som er uttrykkene for deltagelse dagen i dag, samt et bevisst forhold til tilrettelegging både i form av miljømessig og sosial støtte.

Målet om utvidet deltagelse tvinger oss til å være realistiske og konkrete og bare tenke et lite stykke fram i tid. Vi vet også at vi, som elevens samspillpartner, kan være avgjørende for dette målet.

I de tilfellene hvor en mener at en er nådd dit det er mulig i form av deltagelse, og det handlet om å vedlikeholde dette, settes det krav til vår kreativitet og evne til å se muligheter for utvidelse.

Her ser en at begrepet ”mål” omdefineres eller får en utvidet betydning. Det vil ikke handle om å bygge oppover, men å bygget ved siden av.

En vil bruke den kommunikasjon og det samspill en allerede har bygget i nye situasjoner og aktiviteter.

Jeg har videre lyst til å trekke fram de improviserte her-og-nå situasjonene.

I malen blir de beskrevet som at man:

* bestreber seg på å gripe øyeblikket

* bestreber seg på å invitere til deltagelse i ulike sammenhenger

* bestreber seg på å legge merke til og besvare spontane uttrykk fra elevens side

Det kan en ønske at skal bli en gjennomgripende væremåte- og vi som jobber med disse eleven må bestrebe oss på det.

Jeg vil også nevne rutinesituasjonene som blir trukket fram som situasjoner som kan utnyttes bedre.

For en elev som er hundre prosent hjelpetrengende, er det klart at det er mange rutinesituasjoner hver eneste dag. Følelsen av ”å bli gjort noe med” på ulike måter er ikke alltid god. Jeg synes det er viktig å sette fokus på dette i en IODP, slik at en kan invitere til deltagelse også her.

Denne malen gir et godt grunnlag for å skape en god skolehverdag for elever med omfattende funksjonsnedsettelse

Vi får en plan som

- er konkret
- har små og målbare mål
- gir en felles forståelsesramme for personalet av eleven
- en blir tvunget til å vurdere/revurdere egen praksis
- en ”minnes på at egen evne til involvering er avgjørende for elevens muligheter
- utfordrer kreativitet

Det vil føre til økt fokus på eleven og større bevissthet om egen praksis.

Det er to fundamentale aspekter vil høyne kvalitet på arbeid.

Malens forankring i teorien.

Den sosiale støtten er den viktigste faktor til utvikling for eleven. Utviklingen skjer i samspillet og samhandlingen.

Nyere spedbarnsforskning er en kilde til å utvikle kunnskap om utvikling for de svakeste.

Daniel Stern bruker begrepet den **selvregulerende annen**, det har stor relevans i forhold til elever med multifunksjonshemming.

Begrepet betegner en person som regulerer spedbarnets selvopplevelse.

Leker som "titt-tei" og "nå kommer jeg og ta deg" og lignende, skaper stor glede og forventning, kanskje også noe frykt, er en følelsestilstand som kun kan frambringes via dette samspillet.

Tilknytning/fysisk nærhet er også en type selvpplevelse som skapes ved gjensidighet.

Atferd blir også tolket/ regulert av en annen.

Store deler av det følelsesmessige spekter som spedbarnet har, kan fram til 7mnd alder kun oppleves i interaktiv handling med en annen.

Vygotski bruker begrepet **den nærmeste utviklingszone**.

Det er avstanden fra det nivået barnet nå er i sin utvikling, og til det nivået barnet er i ferd med å nærme seg ved hjelp av veiledning og samarbeid med en som er mer kompetent enn barnet selv.

Dette er sentralt i malen, der en jo hele tida tenker hva det neste mulige lille skritt vil være.

Noe som utkrystalliserer seg etter å ha jobbet med den individuelle opplærings- og deltagelsesplanen, er betydningen av **læreren/voksenpersonen**, det er i samspillet at "noe" skjer. Fratar vi samspill, fratar vi mulighetene for deltagelse!